

Skotlanti

YLÄMAILLA
LOHEN PERÄSSÄ

Miki Äikäs

Lohestaa voi muuallakin kuin Norjassa. Yksi vaihtoehto on lentää Skotlantiin.

► Apinan voi saada pois selästä jo huhtikuussa. Komea Springer antautuu kovan taistelun jälkeen.

KUVA: SEPPO TURUNEN

Kun edellisen kerran kirjoitin Skotlannin lohienkalastuksesta artikkelin, enpä olisi silloin uskonut, kuinka monta kevätreissua tuon artikkelin ja seuraavan väliin tulisi mahtumaan.

Kun 2020 maaliskuun lopulla alkoi näyttämään siltä, ettei huhtikuussa tulisi reissua Spey-joelle, masennus valtasi mielen. Olin jopa kasvattanut viikset, vaimoni inhotuksesta huolimatta, jotta olisin sopinut vanhojen herrojen seuraan paremmin.

Kun varmistui, että lähtöä ei tule, vaimo ilmoitti, että nyt äijän kannattaa mennä peilin eteen ja alkaa ajelemaan huulen päällystäänsä puhtaaksi noista räkäjarruista, mikäli mieli vielä päästä saman peiton alle. No, eihän siinä mikään auttanut ja näin jälkepäin voin kyllä myöntää, etteivät sudit nostaneet arvostustani millään tasolla, ainakaan vastakkaisen sukupuolen silmissä. Tiedä sitten, mitä kanssakalastajani olisivat asiasta tuumanneet.

Skotlanti jaetaan Salmon Atlas-sivuston mukaan kahteen osaan, joissa lohikelpoisia vesistöjä on sivuston mukaan 223 kap-

paletta. Yli kahdestasadasta vesistöä ei tietenkään kalakannoiltaan verotuksellista arvoa omaa läheskään kaikki, mutta mitenkään pienistä luvuista jokien suhteen ei siis puhuta.

Skotlannin lohienkalastus keskittyy, ainakin näin pohjoismaalaiselta kantilta katsottuna muutamaan jokeen. Tay, Dee, Tweed ja Spey ovat varmasti jokia, jotka keräävät eniten skandeja, mutta esimerkiksi North- ja South Esk, Findhorn ja Thurso ovat varmasti niin ikään skandinaaveille tuttuja paikkoja.

Pitkä kausi

Skotlannin kausi alkaa monella joella helmimaaliskuussa, muutamissa jo tammi-kuulla. Kevät, tai voisi kai sanoa »talvi» kalan nousu jokiin alkaa yleensä hiljakseen helmikuulla, parhaan Springer-piikin (kevätlohi) ollessa huhti-toukokuussa. Skotlannissa jokiin tulee kalaa ympäri vuoden, joskin keskitalvella vähäisissä määrin.

Myös niin sanotut Rawnerit, toiselta ni-

metään Baggotit, eli lohet, jotka eivät ole kuteneet normaalisti syksyllä, tai ovat kuteneet vain osittain johtuen myöhäisestä nousustaan, joka tapahtuu loka-joulukuun tienoilla, ovat usein alkukeväästä hämäämässä kalastajia.

Kyseessä ei siis ole Springer, joka on kevätnousukas, vaan lohi, joka on tullut jokeen esimerkiksi joulukuussa, mutta ollut joessa yli talven ja on siis kutematon kala. Rawnerit ovat monesti yllättävän hyväkuntoisia, välillä yllättävänkin kirkkaita eivätkä näytä talvikoilta, joten ei siis ihme, jos kalastaja erehtyy saaneensa Springerin.

Springer onkin ehkäpä Skotlannin tavoitelluin lohi. Se on kaunis, puhtaan hopeinen ja sen tunnistaa heti. Tietyt täit kalan kyljissä ovat merkki vastanousseesta kalasta, mutta joskus myös Rawnerit saattavat käydä meressä, ottaa täit ja tulla nousevan partin mukana takaisin jokeen. Vaikka Rawner olisi »kirkas», se ei kuitenkaan ole puhtaan hopeinen kuten Springer.

Skotlannin kevätkalastus keskittyy suurelta osilta jokiin, joissa on ns. »easy access». Jo aiemmin mainitut Tay, Dee, Spey ja Tweed muodostavat yhdessä niin kutsutun Big Fourin ja ne myös keräävät yleensä eniten matkailevia kalastajia. Tay on paikallisessa, mutta myös skandinaavisessa mittapuussa iso joki. Dee on selvästi pienempi ja matalampi, kun taas Spey, joka sijaitsee Deestä hieman pohjoiseen on taas hieman suurempi, syvempi ja vuolaampi. Tweed sijaitsee etelämpänä ollen huomattavasti tasavirtaisempi. Tweedissä kalamäärät ovat huippuluokkaa, pieniä ajoittaisia notkahduksia lukuun ottamatta.

Pohjoisemmassa osassa Skotlantia löytyy myös hyviä kalapaikkoja kuten jo aiemmin mainitut Eskit, Hemsdale, Thurso, Beaully, Ness, Deveron ja vaikkapa Findhorn.

Skotlannin kevätkalastus ei ole suomalaisille mitenkään uusi juttu ja hommas- ta löytyy erilaista tietoa hyvin. Se mitä nyt

▼ Willie Gunn eri muunnoksineen toimii Skotlannissa.
KUVA: MIKI AIKAS

tähän kirjoitan, onkin puhtaasti omiin kokemuksiin perustuvaa. Itse olen kalastanut enimmäkseen Tayllä ja Speyllä, johtuen siitä, että noilla joilla kalan keskipaino on kohtuullisen hyvä ja mahdollisuus kahdenkymmenen paunan loheen on kohtuullinen. Nämä joet ovat minun mittapuussani myös kooltaan sellaisia, joita on mukava kalastaa kahdenkäden välineillä.

Nyt täytyy ottaa huomioon, että lohenkalastus Skotlannissa ei ole skandinaavisessa mittapuussa mitään suurlohen kalastusta, mutta häilyvä mahdollisuus viidentoista kilon loheen on kuitenkin olemassa, ainakin muutamalla joella.

Hyvin organisoitua

Skotlannissa kalastusalueista puhutaan nimellä »beat». Yleensä nämä alueet ovat jonkun tahon omistuksessa tai hallinnassa, ja tämä taho vuokraa aluetta tai myy

yksittäisiä lupia. Monesti omistaja tai haltija on »Estate», eli kiinteistö, jolla on oikeudet maa- ja jokialueisiin. Usein näillä tahoilla on myös viljelysalueita ja metsää, joita vuokraamalla ne saavat pääasiallisen liikevoiton. Monet Estatet tarjoavat myös majoitusta, golfia, metsästystä, viskiä sekä muuta virkistystoimintaa, josta kokonaisliikevaihto kertyy. Useat omistussuhteet ovat vanhaa perua vuosisatojen takaa ja esimerkiksi Speyllä alueemme omistaja onkin englantilainen lordi, joka on - tai siis oli - edesmenneen Queen Elisabethin lähipiiriä.

Myös paikalliset kalastusseurat tai kala- ja metsästysyhdistykset hallinnoivat kalastusalueita, ja monesti noille pätkille saa helpommin ja edullisemmin kortteja. Edullinen kalastus ei suinkaan tarkoita huonompaa kalastusta, mutta noille alueille myydään yleensä hieman enemmän vapoja kuin esimerkiksi jonkin Estaten alueelle.

Kalastusbusiness ei suinkaan ole mitään nappikauppaa paikallisille tahoille. Mitä parempi ja laajempi alue, sitä suurempi sen kysyntä, ja sitä kautta saatava parempi rahallinen tulos on myös Skotlannissa tärkeää.

Monilla joilla on myös oma »Fishery Board», paikallinen toimielin, joka määrittelee joelle yhteiset pelisäännöt, joiden puitteissa kalastusta tarjoavat tahot toimivat. Näitä määritelmiä ovat esimerkiksi kalastuskautsi, vuorokautiset kalastusajat, vapojen määrä per alue per päivä, C&R-asiat, hatchery toiminta, ja ylipäätään kaikki asiat, joiden puitteissa kalastusta järjestetään. Fishery Boardissa on jäseninä maanomistajia, kalastajia, biologeja, talousihmisiä, oppaita ja muita paikallisia tahoja, joiden elämään ja tuloihin urheilukalastus vaikuttaa.

Kalastus on järjestetty usein niin, että mikäli beatille myydään vaikkapa 4 lupaa per päivä, voi ne kaikki ostaa pois saaden

näin ollen kalastella omalla porukalla tai vaikkapa yksinään. Joillain alueilla saa ottaa pienemmälle lupamäärälle isommankin porukan, kunhan asiasta sopii etukäteen alueen omistajan tai edustajan kanssa.

Mikäli haluaa mennä vaikkapa itseksseen, voi lupia ostella netistä myös yksittäisinä vapoina. Yleensä lupamäärät alueille ovat sellaisia, että jonotella ei tarvitse. Kun vavat ovat yksittäin myydyt, yleensä aamulla ghillie järjestää päivän aikataulun niin, että jokainen saa onkia kaikkia alueen pooleja. Yleensä kalastus alkaa kahdeksan tai yhdeksän aikaan, päivällä on lunch break ja siitä ongitaan esimerkiksi iltakuuteen.

Ghillien työpäivän pituus vaihtelee, mutta keskimäärin kalastus loppuu kun ghillien päivä on täynnä. Voi myös sopia, että jää kalaan pidemmäksi aikaa, mutta alueella oleva Hut, eli kalamaja yleensä laitetaan ghillien toimesta lukkoon.

▼ Voiko tästä olla pitämättä. Speyn Battery-poolin alaosa.
KUVA: MIKI AIKAS

Spey ghillie Jim Lowe

Jim Lowe on yksi Ballindallochin oppaista, eli paikallisesti kutsuttuna ghillie. Jim syntyi vuonna 1949 Yorkshiresissä, Englannissa. Perhe muutti usein isän työn takia ja Jimin ollessa viisitoista perhe asettui Skotlannin pääkaupunkiin Edinburghiin. Hän asui Edinburghissa pitkään, kunnes noin 10 vuotta sitten muutti vaimoineen vakituisesti asumaan Spey-joen varteen.

»Kukaan perheeni jäsenistä ei kalastanut, enkä oikeastaan tarkasti tiedä, miksi aloitin kalastuksen. Eräät varhaisimmista muistoistani ovat, kun äitini vei minut kalastamaan Etelä-Englannin kanaville mato-ongella.

Isäni kanssa kalastin paljon ja teimme käytännössä itse kaikki omat varusteemme. Ajat olivat silloin vaikeita, rahasta ja materiaaleista oli pulaa, eikä välineteollisuus ollut sitä, mitä se on nykyään.

Ensimmäisen perhovavani, Sealy Octopusin, sain 11-vuotiaana. Minulla on edelleen se tallessa. Aloitin perhokalastuksen Tess-joella asuessamme Pohjois-Englannissa. Vietin suurimman osan ajastani kauden aikana vapa pyöräni runkoon sidottuna ja ajelin ylös ja alas jokivartta kalastellen siellä täällä. En muista saaneeni paljon kaloja, ja muistini mukaan vesistöjen saastuminen oli suuri ongelma vielä 60-luvun alussa monilla Englannin joilla.

Viisitoista vuotiaana muutimme Skotlanttiin ja vuotta myöhemmin aloitin työt kauppalaivastossa. Olin merellä viisitoista vuotta ja aina tultuani lomille kalastin taimenta niin paljon kuin suinkin ehdin.

Opiskelin lakia töiden ohella ja 90-luvun alkupuolella valmistuin asianajajaksi. Suuntauduin merenkulkuun liittyviin asioihin ja uuden toimenkuvan avulla pystyin aloittamaan lohenkalastuksen, pääasiassa Tweedillä ja Taylla, mutta myös muilla joilla Skotlannissa.

Kiinnostuin kahdenkäden vavalla heittämisestä miltei pakkomielteisesti ja liityinkin yhteen Iso-Britannian heitto-organisaatiosta, AAPGAI:hin. Opin heittämisestä uskomattoman paljon mentoreilta, joita minulla oli tuona aikana ja suoritin sittemmin AAPGAI:n kahdenkäden heitto-opettajan tutkinnon.

Kymmenen vuotta sitten eläköidyin lakimiehen työstä ja samana vuonna minusta tuli ghillie, oikeastaan vahingossa. Olin kalastanut Ballindallochissa vuosia ja alueen head ghillie Steve Brand kysyi, voisinko auttaa häntä muutaman päivän ajan, koska heillä oli pulaa oppaista. Suostuin mielelläni. Homma meni hyvin ja siitä asti olen työskennellyt alueella ghillienä.

Lohenkalastus Skotlannissa on erittäin tärkeä tulonlähde maaseutualueiden taloudelle. Spey-joen alue on tyypillinen tässä suhteessa. Täällä suurten kaupunkien ulkopuolella on vähän työpaik-

Jim Lowe, ghillie of Pitchroy. KUVA: MIKI AIKAS

koja. Maaseudulla on maataloutta, viskin tislausta, elintarviketuotantoa sekä jalostusta ja matkailua, jossa lohenkalastuksella on erittäin tärkeä rooli. Se tarjoaa paljon työtä jokivartisille. Ghilliet, kalastuksen valvojat ja biologit saavat elantoaan täältä, mutta vielä laajempi vaikutus tulee koko yhteisölle, mukaan lukien hotellit, bed and breakfastit, pitopalvelut, pubit, kaupat, ravintolat, autovuokraamot, taksit ja niin edelleen.

Skotlannissa kaikki on hyvin poliittista. Lohi on ikoninen luontokappale, jota ilman olisimme kaikki köyhempiä. Samaa voi sa-

noa maakotkasta, mutta kotkaa arvostavat ja suojelevat ne, joilla on poliittista valtaa. Lohta ei suojella yhtä tehokkaasti ja syy siihen on yhteiskuntahistoriassamme. Täällä lohenkalastus mielletään edelleen, lähinnä niissä piireissä, joissa siitä ei tiedetä mitään, ylemmän luokan, niin kutsuttujen »tofien» urheilulajiksi. Tämähän ei tietenkään nykyään enää pidä paikkaansa ja lohenkalastus on miltei kaikkien ulottuvilla mitä erilaisimmilla budjeteilla. Mutta tämä vanha katsontakanta on johtanut tilanteeseen, jossa kalamäärien seuranta ja siitä johtuvia muita ilmiöitä ei osata ottaa vielääkään riittävän vakavasti kansallisella tasolla.

Täällä vastuu systeemistä on Spey Fishery Boardilla. Boardin tavoite on parantaa joen kalakantaa. He palkkaavat biologeja tutkimaan joen tilaa sekä kalastuksenvalvoja valvomaan kalastusta. Boardin jäsenet ovat suurimmaksi osaksi maanomistajia ja päivittäistä työtä tekee pieni johtoryhmä. Boardin työtä ohjaa ministeriön valvoma asiaankuuluva kalastuslainsäädäntö, joka voi helpottaa ja rajoittaa boardin toimintaa esimerkiksi lupamäärien osalta.

Ei ole epäilystäkään siitä, että jokimme palaavien kalojen määrä vähenee edelleen. Joskus meillä on hyviä vuosia montakin peräkkäin, mutta yleinen trendi on myös täällä laskeva. Syitä tähän on luultavasti useita ja mielestäni on oikein, että jatkamme näiden asioiden tutkimista.

Luontainen saalistus on täällä iso ongelma, joka jostain syystä on jätetään huomiotta tai sitä vähätellään. Hylkeet jokisuulla sekä jokialueella aiheuttavat joken nouseville lohille paljon ongelmia ja runsas joen varressa pesivien lintujen määrä. Nekin verottavat tehokkaasti lohen poikasista ja ovat iso osa ongelmaa.

Hatchery, eli poikasten istutustoiminta jakaa mielipiteitä. Tutkijat ovat sitä mieltä, että joen pitäisi tuottaa itse riittävä määrä kalaa, mutta näin ei ikävä kyllä ole enää monesakaan paikassa. Näitä jokia on hoidettu ja tuettu istutuksella viimeisen 150 vuoden aikana kun se ollut tarpeen, ja totuus on, että mikäli kalamäärät laskevat ilman tuki-istutuksia, paikalliselle taloudelle se on vakava takaisku. Tutkijoiden ja paikallisten pitäisi löytää konsensus, jossa turismi huomioidaan paremmin.

Mielestäni Ballindallochin Castle beat ja Pitchroy ovat molemmat yhden Speyn parhaista beateista ja saalismäärät ovat tasaisia. Emme jaa saalistilastoja ja haluamme tarjota asiakkaillemme hyvää kalastusta. Vapamäärät ovat hyvin rajoitetut, joten ne jotka kalaan tänne pääsevät, saavat varmasti kalastaa rauhassa.» ■

Alueen laajuus ja myytävien vapojen määrä vaikuttaa siihen, onko alueella yksi tai useampi ghille. Ghilliet toimivat myös talonmiehinä ja pitävät Estaten aluetta kunnossa ja siistinä. Päivinä jolloin asiakkaita ei ole, he ajavat nurmikot, korjaavat kalastusmajaa ja tekevät kaikenlaisia kunnostustöitä. Useimmat ovat palkattuja Estaten toimesta, mutta myös paikallisia toimimiheppujakäytetään, varsinkin silloinkuntarvitaan tuuraajia esimerkiksi sairastapausten vuoksi.

Meillä on aina ollut ghillen kanssa hyvät välit, ja aikataulut ja majan lukkoon laittamiset ovat olleet järjestelykysymyksiä. Voisi kuitenkin sanoa, että kun päivän kalastelee, itse en ainakaan kaipaa yhtään pidempää settiä. Illalla on kiva mennä kämpille, laittaa porukalla ruokaa ja ottaa muutama rentouttava ja jauhaa jargonia päivän kalastuksesta. Ajoissa petiin ja uusin, joskus jopa vetistävin silmin aamulla kalaan...

Yksi huomioon ottamisen arvoinen asia on, että mikäli haluaa kalastaa vähänkään pienemmällä joella, on hyvä selvittää, onko beatilla molemmat rannat vai ainoastaan toinen puoli joesta. Kapealla joella vastarannan kalastus saattaa aiheuttaa lievää haittusta. Tayn ja Speyn kokoisella joella sillä ei juurikaan ole merkitystä, mutta omat kokemukset puoltavat maksamaan hieman enemmän molempien rantojen käyttöön saamisesta.

Helppoa, vai onko..?

Spey-joella, jossa on Skotlannin joista suurin korkeusero, poolit ovat mielestäni helpopolukuisia. Springereitä löytää kuitenkin yllättävänkin erilaisista paikoista, joita tietynlaisiin pooleihin tottuneella saattaa olla vaikea löytää. Ghillietä kannattaakin kuunnella, mutta oman järjen käyttö on sallittu tässäkin touhussa.

Nouseva, liikkeellä oleva kala on usein kosken niskalla tai heti kosken alla yllättävänkin kovassa virrassa. Itse olen saanut kaloja myös tasaisemmista virtapaikoista, joita ei ehkä ihan ensimmäisenä lähtisi heittämään.

Peruspooleista, siis virrankanteista ja suvannoista kannattaa tietenkin kalastaa, mutta omat kokemukset kehottavat yrittämään myös pienemmistä taskuista, yllättävänkin kovasta virrasta. Springer menee monesti kovaa ylös.

Huhtikuussa veden lämpötilat ovat monella joella jo yli kymmenen astetta, joten

▲ Venejärvi käskee ja vapa tottelee.

KUVA: MIKI AIKAS

mitään superuppoja ei enää välttämättä tarvitse. Viime keväänä kellurunko ja kevyt tippi toimi hyvin, ainakin meidän alueellamme.

Kun yhtenä aamuna olin Battery- nimisellä poolilla, joka on alueemme paikoista minun suosikkini, ja manasin ghilliellemme Jimille, kun kala ei pure. Rauhalliseen tyyliinsä hän kysyi millä siimalla kalastin, johon vastasin käyttäväni kellurunkoa ja kutos-tippiä. »Miki, kalat kulkevat nyt aivan pinnassa. Älä kalasta niiden alta. Niillä ei ole silmiä mahassa.»

Jatkoin kysymällä, mitä hän tekisi? »Todennäköisesti menisin pintasiimalla ja kasikoon Willie Gunilla.»

Kun viikon lopussa lentokentän jonossa törmäsin muutama tanskalaiseen, jotka myös olivat kalastaneet Speyllä, sanoivat he käyttäneensä koko viikon vain keltuusiimaa ja pieniä koukkuperhoja ja kalaa oli tullut.

Jos joki tulvii tai vesi on kylmää, tai muuten vaan poolin virta ja luonne suosii upposiimaa niin silloinhan sitä kannattaa käyttää. Monilla Tayn reissuilla vesi on ollut välillä todella kylmää ja tuolloin upposiimat ovat toimineet hyvin. Mielestäni sopivia kokouppoja voisivat olla inter-2-4 ja 1-3-5 tietenkin virranpaineesta ja poolista riippuen.

Tay, Spey ja Dee

Kuten jo aiemmin kerroin Tay on iso joki. Alaosiltaan se on leveä ja paikoin hyvin tasavirtainen, mutta muuttuu nopeasti selkeämmin luettavaksi. Jo Stanleyyn pikkukaupungin kohdalla joki on jo kuin perhokalastukselle tehty, vaikka onkin vielä kohutuullisen leveä.

Joen keskivaiheilta löytyykin todella hyviä alueita kuten Stobhall, Newtyle, Isla Mouth, Cargil ja Dunkelt muutaman mai-

nitakseni. Monella näistä alueista on mahdollista halutessaan kalastaa myös veneestä. Veneestä heittäminen onkin tehokasta, varsinkin Tayn kaltaisella isolla joella.

Ylempänä jokivartta kalastelimme vuosia Lower Kinnairdin alueella, jossa sivujo-ki Tummel laskee pääuomaan. Tummel on suosittu joki ja yksi Tayn ja koko Skotlannin parhaista paikoista löytyykin Pitlochryn padon alapuolelta pätkältä Tummelistä.

Tay tarjoaa paljon mahdollisuuksia erilaisissa hintahaitareissa ja lupia löytyy kohutuullisen hyvin. Myös saalistilastot päivittyvät näkyville nettiin FishPal- sivustolle.

Spey on taas luonteeltaan kiihasvirtaisempi ja skandinaavisessa mielessä ehkäpä helpommin luettava joki. Spey on hyvin »suljettu», josta ei juurikaan tule julkisuuteen saalistilastoja ja kalastusta on huomattavasti hankalampi löytää kuin esimerkiksi Tayltä ja Deeltä. Mielestäni Speyn taika onkin juuri siinä, että sinne pääseminen, saa-

ti vakituisen viikon saaminen hyvältä pätkältä on jo itsessään iso juttu.

Estatet järjestävät itse kalastuksensa, joten suorien kontaktien saaminen on usein avain onneen. Speyllä, kuten muillakin Skotlannin joilla, alueiden hintataso vaihtelee laidasta toiseen. Hyvät alueet, joista saadaan vuosittain tasaisesti kalaa, ovat yleensä kalliita ja varattuja vuosiksi eteenpäin. Speyllä, ja miksei muuallakin Skotlannissa puhutaankin Dead man shoes- varauksista, joka siis tarkoittaa sitä, että kun saat vakiviikon, se pysyy automaattisesti, kunnes luovut siitä syystä tai toisesta. Tosin »Money talks, bullshit walks» pitää ikävä kyllä myös Skotlannissa paikkansa. Mikään ei nykyään ole varmaa, varsinkaan jos joku rahamies pääsee häääämään varaus-ten väliin.

Varsinkin koronavuosien jälkeen raha on selvästi ruvennut kiinnostamaan monessakin paikassa enemmän kuin aiem-

▲ Venari ja komea Springer. KUVA: MIKI AIKAS

min. Mutta silti kannattaa laittaa kyselyjä moneen paikkaan, sillä ikinä ei tiedä jos vaikka joku peruukin tulemisensa ja hyvä viikko tuleekin myyntiin.

Pikku kuriositeettinä vielä mainittakoon, että Speysiden alueelta löytyy kuutisenkymmentä viskitislaamaa, joten sen puolesta tarjonta on varsin kattava.

Dee on hieman pienempi kuin Spey, mutta äärimmäisen hieno ja intiimi joki. Se on ehkä pohjoismaisittain suosituin ja kalastus on ollut lähivuosina kohtuullista. Myös täällä, kuten Speylläkin, vanha traditio elää lohenkalastuksessa sekoittuen mo-

derniin tapaan kalastaa. Deen lyömätön etu on sijainti. Aberdeenin kentältä on todella lyhyt siirtymä joelle ja esimerkiksi Bancho-ryyn, joka on jo miltei joen puolivälissä, on puolen tunnin automatka. Joten jos vuokraa beatin ja siihen kuuluu majoitus, joka vielä on alueen vieressä, voi kentältä ottaa taksin ja näin välttää auton vuokrat.

Kesä ja syksy

Kesäkuussa ja keskikesällä Skotlanti saattaa tarjota aika ajoin erittäin hyvää lohestusta. Kesäkuu onkin saalistilastojen

valossa esimerkiksi Speyllä paras kuukausi. Nykyään huhti-toukokuu ovat kuitenkin enemmän kysytyjä. Kun juttelin Caron-beatin omistajan kanssa hän kertoi, että varsinkin skandit ovat nykyään isolti edustettuina juuri Springer-aikaan, johtuen varmasti siitä, että kausi ei ole vielä täällä pohjoisessa alkanut.

Kesäkuun alussa pohjoismaalaiset ja keskieurooppalaiset suuntaavat Norjaan, joten Skotlanti jää siltä osin tavallaan paitsioon. Lohta joissa on hyvin, vaikkakin valtaosa saaliista koostuu titistä ja jalkaluokan kalasta. Varsinkin joet, joissa virtaamaa riittää läpi kesän ovat tuottoisia. Jos kalan koko ei ole kriteeri, Skotlanti ei todellakaan ole huono vaihtoehto kesä-heinäkuun kalastukselle.

Syksyllä homma taas selvästi kiihtyy, niin kalojen osalta, kuin myös kaukomatkalaisten puolelta. Varsinkin Tweed ja Tay ovat hyviä syysjokia ja suurin osa vuoden kalamäärästä tilastoidaan syksyllä. Jos katselee vanhoja tilastoja esimerkiksi Tayn syyskausilta, niin joen keskiosilta on saatu tuolloin hurjia kalamääriä.

Tweed on myös hyvä syysjoki. Varsinkin joen yläosilta löytyy hyviä ja inhimillisen hintaisia pätkiä.

Koska kausi on pitkä, kalaa tulee jokiin kohtuullisen paljon ja huomattavasti tasaisemmin kuin Skandinaviassa. On ollut puhetta, ja kritiikkiä on esitetty monelta taholta Skotlannin kauden lyhentämisestä, varsinkin kauden aloituksen osalta, mutta pitää ymmärtää, että Skotlannissa miltei kaikki on poliittista.

Välineet

Välineistä voisi sen verran sanoa, että vavat joen ja käytettävien siimojen mukaan. Tayla ja Speyllä nyt ainakin suosisin 14-15-jalkaisia vapoja. Koska sinne mennään lentämällä, jo neliosaisista vavoista joutuu yleensä maksamaan ylimääräistä. Meillä on ollut suksipussi mukana, johon ollaan tungettu kaikkien kepit. Pussi harhaanjohdajan lipulle ja maksetaan se kimpassa. Hyväksi havaittu systeemi.

En ole itse aiemmin liputtanut uusien moniosaisien vapojen suuntaan, mutta kun minulle ajautui korvauksena tehdyistä hommista kuusiosainen Namin neljätoistakutonen, pitää kyllä todeta, että se on hyvä vapa, ollakseen noin monella osalla varustettu. Tänä vuonna kun tuli lennettyä

muutama reissu, niin olihan putki helppo pakata kassiin ja välttää ylimääräiset kulut. Ja kun osatkin pysyivät hyvin kiinni, en enää oikeastaan olleenkaan huomannut käyttäväni moniosaista vapaa.

Skoteissa pärjää ihan hyvin muutamalla siimalla. Kellurunko ja siihen muutama erilainen tippi, joku selkeä upposiima ja ehdottomasti pintasiima. Tietysti lohestajalla on siimoja vaikka muille jakaa, mutta vuosien käymisen jälkeen olen jättänyt kassista pois ylimääräiset turhakkeet niin siimoissa kuin muissakin ylimääräisissä välineissä.

Perhot

Skotlannin perhot mielletään usein pienemmiksi kuin veljensä esimerkiksi Norjan joilla. Jos tarkastelee keväällä puhtaasti vedenlämpöä versus suosittuja perhoja, niin erilaiset kutosesta kymppikokoon olevat katkaperhot näyttävät suurta osaa perhon valinnassa, varsinkin paikallisilla kalastajilla. Ally's Shrimp, Cascade, Willie Gunn ja niiden muunnokset toimivat hyvin Skotlannissa.

Veden väri monella joella on kirkkaimmillaankin hieman teen sävyinen, joten oranssin, keltaisen ja mustan yhdistelmät sopivat veteen hyvin. Mutta kaikenlaisilla perhoilla saadaan kalaan myös täältä. Speyllä sininen väri löytyy monen kalastajan perhoista. Esimerkiksi Kinnermoney Killer on varsin suosittu ja käytetty perho Speyllä.

Mikäli nyt välttämättä haluaa kalastaa putkiperhoilla, mielestäni ihan samat perhot pelaavat Skoteissa kuin muuallakin.

Tietysti kannattaa suhteuttaa perhon koko ja paino kalastettavaan paikkaan. Mutta korostan, että putkiperhoilla tai perholla, joka on kuuminta hottia inteneksin palstoilla ei välttämättä saakaan aina kalaa. Meillä lohenkalastajilla on kumma taipumus ottaa aina kierroksia jostain hypetystä mallista, joka kuulemma pyytää misä tahansa hullun lailla.

Itselläni viime vuosien onnistumiset ovat pitkälti Ally's Shrimpin ansiota, joutuksen yksinkertaisesti siitä, että se on Skotlannin reissuilla miltei aina siiman päässä. Viime keväänä meidän porukan kruunamaton Mao Zedong oli SeppoSeponSeponSeppo, joka veti vihreämustalla koukkuperholla viisi komeaa Springeriä viiden päivän kalastuksen aikana.

Jos nyt kuitenkin jonkinlaisen setin haluaisi kasata askiin, niin sanoisin, että koukkuperhoista Allyt, Cascadet, Willie Gunit ja Thunderit ovat varmoja pelejä. Siihen päälle joku villi kortti kuten vaikkapa Green Highlander. Putkista Dee Monkey, Strömsö, Phatagorva, Black Sheep ja vaikkapa Pumu, niin kauheasti ei mene mönkään. Kokoluokka putkissa voisi olla »normaali» ja »hieman pienempi».

Skotlantiin kalaan?

Vaihtoehtoja toteuttaa Skotlannin matka löytyy monta erilaista kaiken kattavasta paketista tee se itse- matkaan. Mikäli haluaa järjestää itselleen tai kaveriporukalle reissun, kannattaa ensin tutkia FishPal -sivustoa, jossa on tarjolla kaikenlaista hyvää tietoa Skotlannin mahdollisuuksista.

Majoitusta löytyy kaiken tasoista. Bed and Breakfastia on kohtuullisen hyvin tarjolla inhimilliseen hintaan. Hotelleja on eritasoisina miltei joka kylässä ja usein Estateilla on omia taloja vuokrattavana kalastusalueen läheisyydestä. Myös Airbnb on hyvä vaihtoehto esimerkiksi talojen vuoraamiseen isommallekin porukalle.

Kun sitten kalastuskohde on valittu, pitää hommata lentoliput. Vaihtoehtoja Suomesta ei kauhean montaa ole ja me olemme lentäneet KLM:llä useat vuodet. Ei suurempia ongelmia, mutta aina pitää miettiä, mitä pakkaa ruumaan ja mitä kabiiniin. Itselläni on kerran jäänyt kalakassi matkalle, mutta tuolloin onneksi kelat olivat repussa ja vavat tulivat suksipussissa perille. Sitteen vaan kavereiden laukuille keräilemään lämmintä vaatetta. Hyvä olisi myös sopia, että joku ottaa kahdet kahluuhousut, joku jotain muuta jne, mikäli joltain porukasta jää jotain hukkaan. KLM lentää Amsterdamin kautta, mutta jos haluaa suoran lennon, ainakin aiemmin Finnairilla pääsi lentämään Edinburghiin suoraan.

Auton vuokraus hoituu hyvin netin kautta. Automatkaan kannattaa varata hieman enemmän aikaa, varsinkin jos ei ole ennen ajanut »väärrältä puolelta» ja automaattivaihteinen menopeli helpottaa kummasti.

Alueen ghillie yleensä odottaa, että kalastaja tai ryhmä antaa tippiä. Tipin määrä on aina hieman arpomista ja perustuu vanhaan tapaan. Jos varautuu vaikkapa viikon kalastuksen jälkeen tippaamaan 30–50 puntaa, riippuen tietysti siitä, miten

ghillie on suoriutunut tehtävästään, ei mene kauheasti metsään. Paikalliset tippaavat yleensä vähemmän, mutta mielestäni turistille tuo kolmesta viiteen kymppiin voisi olla ihan hyvä lähtökohta. Tuskin ghillie ainakaan mitään takaisin palauttaa, mikäli tippaa reilummin. Joillain huippubeateilla tipit saattavat olla ihan eri luokkaa, mutta minä en ole sellaisille päässyt, joten en osaa sanoa, paljonko siellä pitää olla konttenttia taskussa.

Itselläni on sattunut oikeastaan vain yksi huonompi kokemus aikanaan Taylla. Kalastimme yhden päivän erästä patkkaa ylajoessa ja alueen ghillie veti päivän aikana itsensä siihen kuntoon, että säälliset jutut jäivät jo alkumetreille. Hauska heppu ja selvinpäin äärimmäisen pro, mutta kannissa täysin hyödytön kaveri. Kaveri poistui paremmille vesille jo vuosia sitten, joten rest in peace.

Mikäli haluaa suomalaisen, järjestetyn matkan Skotlantiin, Johnny Peace, siis **Rauhan Jouni** on hyvä vaihtoehto. Myös **Venejärven Teemulla** on nykyään kohtalaiset kontaktit, joten hänen kauttaan voi asiaa myös lähestyä.

Lohen ongelmat

Lohen tilanne ei Skotlannissa, kuten ei muuallakaan, ole nykyään mitenkään mairritteleva. Vuonna 2019 aloitettiin The Missing Salmon Project, joka oli alkaessaan Euroopan laajin lohen jäljitysprojekti ja jonka tarkoituksena on selvittää, miksi palaavien lohien määrä vähenee. Tarkoituksena oli tэгätä yli kahdeksansataa lohen ja meritaimenen smolttia seitsemältä joelta ja käyttää kolmea sataa paikanninta, joilla seurattaisiin Moray Firthin merialueella, kuinka paljon kalaa menee ulos ja paljonko sitä palaa tulevina vuosina takaisin.

Projektien tärkeyttä selvitystyössä ei kannata vähätellä, varsinkin kun lähtökohtana on se tyly fakta, että sadasta joesta mereen vaeltavasta smoltista vain viisi palaa takaisin jokeen. Ei siis tarvitse olla Einstein ymmärtääkseen, että jotakin muutakin tapahtuu merellä syönnösvaelluksen aikana kuin vain luonnollista poistumaa. Mitä ja miksi, onkin kysymys, johon on varmasti myös Skotlannin alueella kiivaasti haettu vastauksia. Kyseisestä projektista löytyy netistä tietoa, mikäli nippelifakta kiinnostaa. ■

► Seppo Turunen ja Spey-joen kevätlohi.
KUVA: MIKI AIKAS